

ابتکار عمل در «اوپک گازی»

سید ابراهیم رئیسی، رئیس جمهور دوم اسفند سال گذشته در حالی به دعوت امیر قطر و برای شرکت در ششمین اجلاس سران اوپک گازی راهی دوحه شد که سفر او از دو منظر حائز اهمیت بود. اول، توسعه روابط منطقه‌ای که یکی از راهبردهای اصلی سیاست خارجی دولت است و دیگر، تأثیرگذاری بر هماهنگی میان ۱۱ کشور صادرکننده گاز که با در اختیار داشتن ۷۰ درصد ذخیره جهان اعضای این اوپک گازی هستند و در میان‌شان ایران، قطر و روسیه در زمره کشورهای با بیشترین ذخایر به شمار می‌روند. اجلاس به دو روزه دوحه در شرایطی برگزار شد که افزایش کم سابقه بهای نفت در بازارهای جهانی همزمان با تنش‌های میان روسیه و کشورهای عضو پیمان ناتو پیرامون کشور اوکراین به وجود آمده، سیاستگذاری کشورهای صادرکننده گاز را با موقعیتی خاص مواجه ساخته است. روسیه در حالی در نقطه بالاگرفتن تنش با کشورهای اروپایی ایستاده که بزرگترین تأمین کننده گاز برای این کشورها است و از چند ماه پیش به رغم افزایش چهار برابری قیمت جهانی حاضر نشد چیزی فراتر از تعهدات بلندمدت به این کشورها صادر کند. گفتنی است نخستین مجمع کشورهای صادرکننده گاز با ابتکار عمل سه کشور ایران، روسیه و قطر پس از رایزنی مقامات سه کشور در تهران برگزار شد و تلاش برای افزایش قیمت گاز، ایجاد هماهنگی در سیاست‌های صادراتی کشورهای عضو از جمله اهداف مهمی بود که برای آن پیش‌بینی شد و حالا این اوپک گازی فرصت لازم را برای انتفاع از وضعیت بین‌المللی شکل گرفته پیش روی کشورهای عضو گذاشته است. این در حالی است که تقسیم بازار، تعیین حجم تولید و قیمت کالا، تضعیف و از بین بردن رقابت و تسلط بر بازار یک کالای خاص از جمله ویژگی‌هایی است که مبنای یک مجمع همکاری را تعریف می‌کند و نمونه بارز آن مجمع اوپک گازی است.

گاز طبیعی در خدمت اقتصاد جهانی

رئیس جمهور در ششمین نشست اوپک گازی در حالی که ابتکاری تحت عنوان «گاز طبیعی در خدمت اقتصاد جهانی» در دوران پس از کرونا را برای کمک به بازیابی اقتصاد جهانی در دوره عبور از پاندمی کووید-۱۹ پیشنهاد می‌داد، از افزایش همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه با کشورهای همسایه و سایر کشورها و نقشی متناسب با این حجم از ذخایر، در بازار جهانی گاز خبر داد. رئیسی در حوزه صادرات گاز هم از تمایل برای معاوضه گاز یا سوآپ گازی سخن گفت و به تجربه سوآپ گازی میان ایران، ترکمنستان و جمهوری آذربایجان در سال گذشته اشاره کرد. تأکید رئیس جمهور بر تقویت مجمع گازی اوپک در حالی است که یکی از ثمرات روشن تقویت همکاری کشورها در این چهارچوب همکاری، به هماهنگی بیشتر کشورهای فعال در این عرصه می‌انجامد و از آسیب ناشی از ناهماهنگی بین این کشورها که در نهایت منجر به زیان منافع ملی آنها می‌شود، جلوگیری می‌کند. در این روند، بازیگران مسلمان کشورهای اوپک گازی و از جمله ایران با توجه به بهره‌مندی از ذخایر عظیم انرژی می‌توانند با قیمت‌گذاری مناسب و افزایش صادرات گاز از طریق اوپک گازی،

جان تازه‌ای به اقتصاد خود ببخشند. از این رو پیوستن دیگر کشورهای اسلامی که ذخایر گازی غنی دارند، نیز می‌تواند اثرگذاری قابل توجهی برای این کشورها و ایران در قدرتمندتر شدن این سازمان داشته باشد.

تلاش غرب برای تضعیف اوپک گازی

تأکید رئیس جمهور ایران در اجلاس اخیر دوحه بر افزایش همکاری کشورهای منطقه در بازار جهانی گاز زمانی دوچندان می‌شود که واشنگتن و اتحادیه اروپا در تضعیف قدرت و کارایی اوپک گازی جهت کمرنگ کردن فرصت‌ها برای رقیبان تلاش زیادی از خود نشان داده‌اند. چه آنکه ایالات متحده در سال‌های اخیر با برقراری ارتباط و نفوذ سیاسی بیشتر روی اعضای اوپک گازی که روابط نزدیکی با غرب دارند و تحریک آنها علیه مناسبات روسیه-ایران در این سازمان، کوشیده از شکل‌گیری یک اوپک گازی قدرتمند جلوگیری کند. حال آنکه سهم کشورهای مسلمان از مجموع ذخایر گازی جهان حدود ۶۴ درصد ارزیابی می‌شود. از سوی دیگر، روسیه نیز همچون ایران علاقه‌مند است که اهرم ژئوپلیتیکی گاز را در مقابل رقبای غربی در مناطقی که با انرژی، کار زیادی را می‌توان پیش برد، به کار گیرد.

به این ترتیب اوپک گازی امکان

مناسبی را برای همکاری‌های بیشتر در عرصه‌های مختلف استخراج، تولید، انتقال و فروش گاز طبیعی، احداث خطوط لوله بین‌مرزی و گسترش روابط اقتصادی بین کشورهای اسلامی فراهم می‌کند. این سازمان همچنین زمینه‌های تجاری جدیدی را برای کشورهای مسلمان تولیدکننده، به وجود آورده و در گسترش مناسبات اقتصادی این کشورها اثرگذار است. به این ترتیب این کشورها می‌توانند به جای رقابت با یکدیگر، گزینه همکاری را برگزینند. به عنوان نمونه ایران و قطر شرکای بزرگ گازی منطقه به شمار می‌روند. چنانکه ۷۰ درصد گاز ایران از میدان مشترک با قطر یعنی «پارس جنوبی» تأمین می‌شود که ۴۰ درصد آن سهم ایران و مابقی در اختیار قطری‌هاست، اگرچه سال‌های پیشرفت فازهای پارس جنوبی عمدتاً در اوج تحریم‌ها بوده اما با همت پیمانکاران داخلی این فازها توسعه یافتند ولی متأسفانه فاز یازدهم این میدان که مرزی‌ترین فاز ایران با قطر است، حدود ۱۰ سال است که توسعه مطلوب پیدا نکرده و به گفته کارشناسان، عدم النفع توسعه آن در این سال‌ها، بیش از ۱۰ میلیارد دلار بوده است. در چنین شرایطی این احتمال که تهران و دوحه در امتداد توسعه همکاری‌های خود به توافق برای سرمایه‌گذاری مشترک در این زمینه دست پیدا کنند